



УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ

Відділ освіти, культури, туризму, сім'ї, молоді та спорту Волицької сільської ради

Старокотельнянський ліцей Волицької сільської ради

Житомирського району Житомирської області

13413, вул. Зазулінського, 5, с. Стара Котельня Житомирський район Житомирська область, e-mail: St_kotelnya@i.ua Код ЄДРПОУ 20409719

НАКАЗ

24.03.2025

№ 33-ОД

Про рівний доступ до освіти дітей з ООП

Для підтримки дітей з особливими освітніми потребами, розвитку інклюзивної освіти, заклад повинен бути готовим до роботи з актуальним соціальним аспектом і одним із прогресивних напрямків розвитку Нової української школи, навіть якщо інклюзивне навчання у закладі не здійснюється. Відповідно статті 1, пункту 20 Закону України «Про освіту», особа з особливими освітніми потребами - це особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту. Виходячи із ширшого розуміння, діти з особливими потребами – це діти, які мають різні фізичні, психологічні, соціальні, пізнавальні обмеження або вади, які перешкоджають їхньому повноцінному навчанню в закладі освіти без спеціальної підтримки: діти з порушеннями психофізичного розвитку, діти з інвалідністю, діти як внутрішньо переміщені особи, працюючі діти, діти, що тимчасово проживають за кордоном, діти-представники національних меншин, діти - представники релігійних меншин, діти із сімей з низьким прожитковим мінімумом, безпритульні діти, діти із захворюваннями СНІД/ВІЛ та інші. В українському законодавстві термін «діти з особливими освітніми потребами» використовується у вужчому розумінні інклюзивної освіти й охоплює дітей з порушеннями психофізичного розвитку та дітей з інвалідністю.

Відповідно листа МОН України від 1/10258-22 від 06.09.2022 діти з ООП, з порушеннями психофізичного розвитку, діти з інвалідністю, та інші категорії, які перебувають на безпечній території України, можуть здобувати освіту за очною, дистанційною, сімейною, екстернатною формами навчання, або у змішаному форматі, що передбачає поєднання очного навчання та навчання з використанням дистанційних технологій; діти, які є внутрішньо переміщеними особами можуть здобувати освіту за очною (за новим місцем проживання), дистанційною (у закладах освіти за новим місцем проживання, або у закладі освіти, в якому навчалися раніше), сімейною (за попереднім або новим місцем проживання),

екстернатною (за місцем фактичного перебування) формами навчання або у змішаному форматі, що передбачає поєднання очного навчання та навчання з використанням дистанційних технологій (за новим місцем проживання); діти, які перебувають за кордоном, мають можливість здобувати освіту заочною (у закладах освіти країни перебування або українських закладах та класах з використанням технологій дистанційного навчання або екстернату (за дистанційною формою) з окремих предметів (українська мова та література, історія України, географія), дистанційною (у своєму закладі освіти або у будь-якій школі на безпечній території, екстернат у Міжнародній українській школі (МУШ) та навчання у недільній школі відповідного філіалу МУШ), сімейною (за рішенням батьків та отримання дозволу відповідного органу в країні, у якій перебуває дитина з обов'язковим прикріпленням до закладу освіти, який надає послуги екстернату або дистанційної приватної школи), екстернатною (у своєму закладі), якщо заклад надає такі послуги, або у будь-якому закладі на підконтрольній території України) формами, із дотриманням правил безпеки.

Суспільство та система освіти мають бути відкриті до різноманітності та дотримувалися принципу рівності для кожної дитини, незалежно від її потреб та можливостей. Освітні установи повинні забезпечувати право на навчання та розвиток кожній дитині. Сучасні заклади, у своїй освітній діяльності, використовують різноманітні ресурси, програми, засоби та інструменти, щоб забезпечити якісну освіту та належну підтримку для дітей з різними потребами, педагоги розуміють глибинні потреби дітей та роблять дієві кроки для того, щоб і діти з особливими освітніми потребами мали рівні можливості для отримання якісної освіти. Вони намагаються забезпечити їм такі умови навчання, за яких дитина почуватиметься комфортно, а її навчання є ефективним.

Розумне пристосування освітнього простору створює таке середовище, яке забезпечує максимальний розвиток учнів з урахуванням їх потреб та індивідуальних особливостей. Зокрема, для дітей з фізичними обмеженнями, створюються спеціальні умови, які надають доступність до всіх приміщень та можливостей навчання. Це означає, що заклад освіти є пристосований до викликів і потреб учнів з різними видами інвалідності, національності, релігії та інших соціальних характеристик. Створення доступного середовища з фізичної точки зору - наявність пандусів та підйомників для людей з обмеженою рухливістю, аудіовізуальних засобів для слабочуючих, технологій зі збільшенням шрифту та контрастності для слабозорих тощо. Використання технологій для забезпечення доступу до навчального матеріалу, наприклад, цифрові книги, записи лекцій, відео-курси, веб-сайти зі зручним дизайном та інше. Діти з ООП мають різні причини незадовільного стану здоров'я, а отже, потребують різних підходів до прилаштування середовища. Облаштування входу пандусом, розташування

навчальних кабінетів на першому поверсі, доступність та пристосування місць загального вжитку – це те, що заклад робить насамперед.

Освітній простір має бути не тільки доступним, а і комфортним та безпечним - оточення повинно сприяти навчанню і розвитку усіх груп здобувачів освіти. Належне оснащення класних кімнат, приміщень, наявність фахівців, якість освітньої програми, кваліфікованість вчителів, доступ до ресурсів та технологій, підтримка, мотивація, а також наявність можливостей, самовираження та творчості дітей - ось перелік того, над чим зараз працюють заклади освіти.

Інклюзивне навчання передбачає роботу з дітьми, які можуть мати різні форми психічних, фізичних та поведінкових розладів, таких як аутизм, дислексія, аспергерівський синдром, синдром дефіциту уваги, гіперактивні та інші, тому освітній простір класу, підлаштовується під потреби кожної окремої дитини: поруч з учителем чи на останніх партах з асистентом; доступність меблів та робочого місця дитини; біля вікна або стіни; із відкритим, задля більшої освітленості робочого місця дитини чи прикритим вікном; меблі з додатковими гумками чи підставками для ніг, килимками, спеціальна парта, спеціальне приладдя тощо. Для дітей з ООП дуже корисно встановлювати тимчасовий спеціальний екран - індивідуальну кабінку, наприклад, з картону, і дитина зможе працювати захищено від впливу зовнішніх подразників. Основне завдання закладу - організувати для дитини з ООП зрозуміле, чітко визначене середовище, у якому вона зможе почуватися захищеною та працюватиме у своєму режимі й відповідно до своїх здібностей та комунікуватиме з іншими учасниками освітнього процесу.

Заклади освіти, з метою впровадження індивідуального підходу до кожної дитини та забезпечення її рівною освітою, розробляють освітні і адаптують навчальні програми та організовують спеціальну підтримку всіх учнів з ООП. Організація навчання дітей з ООП потребує:

- вивчення потреб дитини: важливо визначити, які конкретні потреби має кожна дитина. Наприклад, дитина може мати проблеми з читанням або письмом, або може потребувати додаткової допомоги в інших галузях навчання;
- індивідуальні навчальні плани для учнів з особливими потребами, зокрема з використанням спеціальних технологій;
- особливі засоби навчання для кожного учня;
- використання позитивного підходу до учнів з особливими потребами та визнання їхніх досягнень;
- залучення вчителів з досвідом роботи з учнями з особливими потребами та надання їм необхідної підтримки та навчання;
- проведення тренінгів для всіх учасників про безбар'єрну освіту, що допоможе підвищити їхню чутливість та розуміння потреб учнів з особливими потребами тощо.

Розумне пристосування освітнього простору передбачає використання новітніх технологій та інновацій в освітньому процесі, що дозволяє усім учням отримувати більше практичного досвіду та розвиватися. Дітям з особливими освітніми потребами надзвичайно важливо знати і розуміти, що від них вимагають, що за чим буде виконуватися - це дає їм змогу почуватися впевненіше. Тому у зоровому полі дитини треба розмістити список правил та вимог, розклад та план уроків, покрокові інструкції. Важливо також заздалегідь попереджати дитину з ООП про зміну розкладу чи незаплановані активності та мінімізувати періоди очікування виконання наступних завдань. Змушена бездіяльність і нерозуміння подальших дій можуть призводити до додаткового збудження і, відповідно, погіршення поведінки. Також варто розділяти завдання на декілька, меншої тривалості та складності, щоб надавати більше часу на виконання. Застосовувати сучасні освітні інструменти - інтерактивні дошки, комп'ютерні програми, віртуальну та доповнену реальність, цифрові інструменти, моделі. Особливе значення для дітей з ООП мають різноманітні візуальні матеріали: наочні, дидактичні, роздаткові. Усі матеріали мають містити не лише текстову частину, але і яскраві картинки, фотографії, схеми. Коли відомо про уподобання та зацікавлення дитини з ООП, варто використовувати образи, характеристики та предмети з цього списку. Потрібно надавати інформацію в такій формі, яка пускає в дію органи чуття, що найбільш розвинені в цієї дитини. Наприклад, дозволяти користуватися аудіокнигами замість друкованих, якщо сприйняття аудіотексту більш ефективно, ніж читання; обирати методику виконання завдання - писати ручкою чи олівцем, відповідати на запитання усно чи письмово, читати чи слухати тощо.

Діти з ООП потребують і частіших перерв у навчанні. Тому для них організовуються додаткові перерви у декілька хвилин, наприклад, кожні 15 хвилин звичайного уроку. У цьому можуть допомогти спеціальні знаки, які сигналізують, що дитині потрібна перерва. З дитиною має бути чітко обговорені та оформлені у візуальну інструкцію правила поведінки впродовж таких невеликих перерв, з огляду на її індивідуальні потреби. Адже комусь достатньо перевести увагу на улюблену іграшку, подивитись у вікно, а комусь потрібно пройтися коридором чи випити води.

Розробляють заклади і власну систему оцінювання та заохочення дітей з ООП. Дитина має бачити не лише кінцевий результат, але і свої проміжні досягнення. А також розуміти, які її дії призводять до досягнення відповідної мети. Задля цього так само під індивідуальні потреби дитини розробляють наочні таблиці та графіки досягнень і заповнюються разом із дитиною: зірочки, смайлики, наліпки, тощо. За кожне правильне та вчасно виконання завдання дитину варто заохочувати приємними дрібницями - додатковою перервою,

переглядом улюбленої книги чи картинок, можливістю погратися, пройтись, відвідати ресурсну кімнату тощо.

Напрямок роботи із дітьми з ООП включає і додаткову підтримку та додаткову підготовку вчителів, щоб вони розуміли як працювати з цими дітьми. Навчання вчителів роботі з дітьми з особливими освітніми потребами є важливою складовою інклюзивної освіти. Навчання вчителів включає в себе такі теми, як визначення та розуміння різних видів ООП, використання адаптивних стратегій та методів навчання, робота з індивідуальними навчальними планами, взаємодія з батьками та опікунами дітей з ООП, а також розуміння прав та обов'язків учнів з ООП та їхніх батьків. Для підтримки інклюзивної освіти, вчителі повинні періодично підвищувати свій професійний розвиток у даному напрямку. Адже відповідно стаття 51 Закону України «Про освіту» загальна кількість академічних годин для підвищення кваліфікації педагогічного працівника протягом п'яти років, яка оплачується за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, не може бути меншою за 150 годин, з яких не менше 10 відсотків загальної кількості годин обов'язково повинні бути спрямовані на вдосконалення знань, вмінь і практичних навичок у частині роботи з учнями з особливими освітніми потребами.

Кваліфікованість вчителів також є важливим чинником комфортного освітнього середовища. Вони повинні мати не лише знання, а вміння і навички, щоб допомагати учням з ООП. Існує багато навчальних платформ, закладів професійної освіти, які надають знання та практичні навички для роботи з дітьми з ООП, здійснюють спеціальну підготовку та поглиблюються знання з педагогіки і психології. Це можуть бути курси професійної підготовки, тренінги, конференції, семінари, вебінари, в очному чи дистанційному форматі, які спрямовані на підвищення рівня знань вчителів щодо роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Крім того, вчителі мають можливість спілкуватися з іншими фахівцями, такими як психологи, логопеди, педагоги соціальні, медичні працівники, працівники ІРЦ, щоб отримувати поради та допомогу в роботі з дітьми з ООП.

Сучасна освіта - це система, в якій діти з особливими освітніми потребами навчаються із дітьми без обмежень, при цьому вони отримують додаткову спеціальну підтримку та допомогу, працюють зі спеціальними педагогами та фахівцями.

Обдаровані діти та діти з початковим рівнем знань - є також дітьми з особливими освітніми потребами. Хоча обидві групи потребують додаткової уваги в навчанні та розвитку, підходи до їхньої освіти та потреб відрізняються.

Для розуміння поняття «обдарованої дитини» – уточню поняття обдарованості дитини, яке пов'язане зі здібностями та задатками. Від природи у дитини немає ніяких здібностей, є тільки задатки, тобто, анатомо-фізіологічні передумови, які можуть перетворитися (а можуть і не перетворитися) в здібності.

У дуже багатьох дітей задатки так і не стають здібностями. «Обдарованість – це високий рівень розвитку будь-яких здібностей, а обдаровані діти, відповідно, діти з досить високо розвиненими здібностями». Обдаровані діти, як правило, мають високі рівні інтелекту, творчих здібностей та навчальних здібностей в порівнянні з іншими дітьми. Їхня освіта може потребувати додаткових викликів та стимулів, щоб забезпечити їхній розвиток та досягнення потенціалу. Такі діти можуть вимагати більше уваги у плані глибини та складності матеріалу, більше можливостей для розвитку своїх потреб.

Щоб забезпечити їх успіх, потрібно здійснювати додаткову підготовку за певним напрямом, передбачати в освітній програмі сучасні спецкурси, факультативи, індивідуальні години, використовувати індивідуальне навчання, організовувати науково-дослідницьку діяльність, залучення до проєктної діяльності, участі у інтелектуальних, мистецьких та творчих конкурсах, які відповідають їхнім інтересам та запитам.

Необхідні альтернативні підходи в побудові навчальних програм для даної категорії дітей. Тут важливо враховувати такі характеристики обдарованих дітей: жвавість мислення, допитливість; незалежність в діях; ініціативу, прагнення брати участь у всьому новому; нестандартна уява як старт для подальшого творчого розвитку; швидкість у навчанні; вміння знаходити і співвідносити між собою ідеї, які здаються непов'язані одна з одною; здатність застосовувати здобуті знання в інших галузях знань; опору на власний практичний досвід; широту інтересів. Для обдарованих дітей важливою є підтримка у розвитку їхніх талантів, обдарувань. Для того, щоб забезпечити таку освіту, знадобляться кваліфіковані педагоги та ресурси, спеціальне обладнання та матеріали для навчання.

Невстигаючі учні теж потребують додаткових зусиль, щоб допомогти їм розвинутися та досягти свого потенціалу. Робота з невстигаючими дітьми є викликом для батьків, вчителів. Однак, існує декілька стратегій, які можуть допомогти забезпечити успіх для цих дітей:

- розуміння індивідуальних потреб дітей, адже кожна дитина має свої індивідуальні запити та характеристики, і важливо зрозуміти, які вони є. Деякі діти можуть відчувати труднощі з концентрацією на довгий період часу, тоді як інші можуть мати проблеми з читанням та письмом. Розуміння цих потреб допоможе розробити індивідуальний підхід до кожної дитини;
- створення структурованого розкладу, тому, що невстигаючим дітям потрібна регулярність. Вони можуть відчувати тривогу, якщо їхній день не структурований, або якщо вони не знають, що чекати. Створення розкладу з регулярними часами для навчання, відпочинку та іншої діяльності, може допомогти забезпечити ефективне навчання;
- використання різноманітних методів навчання, таких як ігри, робота в парах, ситуаційні завдання. Деякі діти можуть навчатися краще через візуальні засоби,

тоді як інші можуть навчатися краще через практичні вправи. Використання допоміжних засобів, таких як діаграми, ілюстрації, схеми, навчальні відео, допоможуть зберегти інформацію, зрозуміти та засвоїти навчальний матеріал;

- позитивний підсилюючий зворотній зв'язок, для невстигаючих дітей дуже важлива постійна підтримка, заохочення, позитивне оцінювання своїх дій або результатів. Це корисно для підвищення мотивації та покращення результатів;
- використання простої мови та концепції, діти не повинні бути перевантажені складними словами та ідеями;
- повторення матеріалу допомагає закріпити навчальний матеріал, який вже був вивчений і зробити його більш стійким у пам'яті, покращити розуміння, знизити стрес;
- слухайте дітей, дайте можливість ділитися своїми думками та питаннями, щоб допомогти їм зрозуміти матеріал, відповісти на їх питання.

Дітьми з ООП, в період війни, стали діти, які є внутрішньо переміщеними особами та діти, що тимчасово проживають за кордоном, і вони теж мають свої освітні потреби, що відрізняються від дітей, які живуть в домашніх умовах. Навчання таких дітей має певні відмінності порівняно з навчанням дітей, які не пережили переселення. Мовні бар'єри, діти можуть мати проблеми зі засвоєнням мови в новому місці. Це ускладнює їх навчання, оскільки багато знань передається мовою. Для дітей, які не володіють мовою, навчання може бути більш складним. Культурний контекст, діти можуть зустрічатися зі значними культурними відмінностями в новому місці. Наприклад, традиції, їжа, вірування та інші аспекти культури можуть бути іншими, ніж ті, що вони бачили в рідному місці. Це впливає на їх адаптацію до нового середовища та їх можливість успішно навчатися. Емоційний стан, є часто змінювальним і провокує постійний емоційний стрес. Це впливає на їх здатність до уваги та комунікації. Освітня система в новому місці може відрізнятися від тієї, з якої діти переселилися. Наприклад, вимоги, програми, методи навчання будуть іншими. Для таких дітей потрібні додаткові ресурси та підтримка, щоб успішно адаптуватися до нової освітньої системи та отримати якісну освіту.

Одним із варіантів навчання є дистанційне навчання у своєму закладі освіти, яке дозволяє дітям отримувати освіту безпосередньо з будь-якої точки світу. Адже існують різні програми, інтерактивні платформи, цифрові середовища для навчання. Іншим варіантом - є відвідування закладу в місці перебування. В цьому випадку батькам і дітям доведеться звернути увагу на відмінності в системах освіти, вимоги до освітньої діяльності та інші аспекти.

Незалежно від того, який варіант навчання оберуть батьки, важливо забезпечити дітям здоров'я та благополуччя в новому середовищі. Слід звернути увагу на те, щоб діти мали можливість зустрічатися з однолітками, брали участь в заняттях, заходах, змаганнях, що допоможе їм швидше адаптуватися до нового середовища.

На даний час, у закладі не навчаються внутрішньо переміщені особи.

2 учні тимчасово перебувають за межами країни і для них організовано освітній процес за сімейною формою.

НАКАЗУЮ:

1. Педагогічним працівникам закладу:

1.1. Опрацювати детально рекомендації щодо роботи з дітьми з ООП та роботи в інклюзивних класах.

До 01.04.2025

1.2. Пройти підвищення кваліфікації щодо роботи з дітьми з ООП, надавши копію сертифікату керівнику закладу в особову справу.

Впродовж 2025 року

1.3. Взяти участь в тренінгу «Психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах війни»

31.03.2025

2. Психологічній службі закладу:

2.1. Розмістити на веб-сайті ліцею рекомендації педагогічним працівникам щодо роботи з дітьми з ООП та роботи в інклюзивних класах.

До 30.03.2025

2.2. Провести тренінг для педагогічних працівників закладу «Психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах війни».

31.03.2025

2.4. Розмістити матеріали тренінгу та поради батькам щодо підтримки дітей з ООП на веб-сайті закладу та на офіційній сторінці ФБ.

До 01.04.2025

3. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника директора з навчально-виховної роботи Хоменко М.І.

Директор ліцею

підпис існує

Галина ЦИГАНОК